

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI**

**GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI
TABIIY FANLAR FAKULTETI
BIOLOGIYA KAFEDRASI**

Odilova Maftunaning

5140100 - biologiya ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavr darajasini
olish uchun

**“Sirdaryo viloyati sharoitida Afrika qo'nog'i o'simligining o'sishi va
rivojlanishini o'rganish”**

mavzusidagi bitiruv malakaviy ishi

Rahbar: O.X. Yunusov

Guliston – 2020

Bitiruv malakaviy ish Guliston davlat universitetining 201_ yil _____
_____-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan. Bitiruv malakaviy ishi Davlat
attestatsiya komissiyasining ____-sonli yig'ilishida muhokama qilindi va
"____" ball bilan (_____) baholanadi.

Bitiruv malakaviy ish "Tabiiy fanlar" fakultetining 201_ yil "____"
_____dagi ____-sonli Ilmiy-uslubiy kengashi qarori bilan Davlat
attestatsiyasi komissiyasiga himoya qilish uchun tavsiya etildi.

Fakultet dekani:

A.Yuldashov

Bitiruv malakaviy ish "Biologiya" kafedrasining 201_ yil "____"
_____dagi ____-sonli yig'ilishida muhokama qilindi va himoyaga
tavsiya etildi.

Kafedra mudiri:

Z.Abdikulov

Bitiruv malakaviy ishi bajararuvchi 5140100-Biologiya ta'lim yo'nalishi
12-16 -guruh talabasi _____ M.Odilova

Rahbar _____ O. Yunusov

Мундариমা

Кирим.....	3
I. Боб. Адабиётлар шари.....	11
1.1. Африка кўнози ўсимликларининг қилиб ширин ва тарки.....	11
1.2. Африка кўнозининг морфология ва биология қусурлари, қол қўқалишдан аҳамияти.....	16
1.3. Африка кўнози қосимларининг қилиб ширинларининг таъсири.....	22
II Боб. Тағрирот объектлари ва қусурлари.....	27
2.1. Африка кўнозининг давлот қилиб ширин қиритилган қавлари.....	27
2.2. Африка кўнозининг ақилтирилми технологияси.....	32
III Боб. Олинган натижалар ва қусурининг таъсири.....	39
3.1. Кўноз қосимларининг қилиб ширинларининг таъсири бўлиши қилиб барилган тағрирот ширин натижалари.....	39
3.2. Қўнозининг қўқ қосим қосим қосим.....	44
Қўноз ва тақимлар.....	50
Қўноз қосимдан адабиётлар.....	53

Кирини.

мавзушини даъдарибми. Ўзбекистонда озуқ-овдат ва қорватини махсулотлари еттиштирини киңайтирини ва ушини сифатини яқинлаштуруқи вазифи кисобланади. Ўсимликлардан тайёрланган озуқалар ушунини озуқа балансини асосий қисмини тақдир этади, экин уларда озуқа бирлигини 95% туғри кекади. Шунини ушунини елбошдан шунини қиқарини киңайтирини, далада он-кашак еттиштирини асосий вазифир. Далада озуқабаш экин-лар киқарини асосий йуқи уларни ўстиришида штенсив технологияларни қорий этиш кисобланади.

Озуқа еттиштирини асосан дехқонликки штенсивлаштуруқи кисоблага амалга аширилиб боришини керек, бунда ҳар қандай туғри-шунини шарайтида шунини қиқарини тақдирлашдан озуқа

Экинларини туғри танлаш
керак. Африка кўноғи шулар
суммасидан берилади. Бу
йўшимик иссиқда, шўр ва
кўрсотқинида кам йўса олади-
ган қидоғи экин. Сизот сув-
лари яқин ерларда яқин
йўсади ва мақани тарқибини
амушлайди. Африка кўноғи
мақани экинлар кўкори ва
мақоққўкорида иссиқдан
кўп кўкот қосини беради.
Бало экинлари орасида энг
кўрсотқинида қидоғи экин.
Африка кўноғи орасида ен-ка-
мак мақоққўкорида ен-ка-
мак экин.

Кўноғи кўкотида бозор
мақоққўкорида ен-ка-
мак экиннида экология муқ-
имини бузушун, Ора муқ-
имини тобора авоқ амуш
кўкоти кам сув, шўрлар
йўсади ва бозор мақоққў-
корида сарфлар, кўкори пен-
табали дон ва кўкоти қос-
ини ен-ка-мак мақоққў-
корида кўкотида мақоққў-

қалади.

Ойшаармант фирмака, сайёра-
миз ишменниги жобан ишчи
мафараат ерменги дубека еменге
заармида музминги эрменги ва
окаанардан сув сатиминги
кутаримини олоб калади. Ҳз-
бекмиганди зан кекки ишме
контентомини оширади.
Иш собоми барка экинларни
сузариши узун буюган сузариши
сувменги таркиликиги иш са-
имини ортис бармигда.

Сув табиқотиини барка ер
ооги ва ер узун моноборни
ки сузаришига сафарбор ги-
лини бикоти бер хатарда иш
мераллаишган сув, мажмаган
жамоалардан дало сузариши
сигма буюган сув юзотини-
ларни бартаф берини ва
бонга қоралар, ширканган ва
сув етимилайидиған ер сафта
бартаф дон ва озурга окинни
ниги етимилайидиған ва водур
буюган сузаришикиги иш
Ҳаммакиги оширади, Ҳаммакиги

Во уларни аномлетта тагбу
димиш шулар ошлар зин
наста татирилган.

Мамакатимизни қораймиш
оқсизда йилдан-йилга келди
пайсаланиб бормади. Унинг
оқсиз бадални янада муста
камали борасизда эди шуайан
шулар амалга оширилмади.
Шу сабабдан мамакатимизда
оқсиздан ва ден, кук масса
косим тоғари билдирилган
жамиятни етмишрилиш шу
ларни келтирилмади ош бо
рилмади. Аномлетта йил
милитрдан африка килди
козида бизнинг мамакатимиз
амалга ишқидишча димиш
дан эканлардан бири сонан
ди.

Шулар килдиш жамияти
орасизда бу йиллик вегетация
дарми дарамизда аубим кам
талаб димиш катта оқсиз
ятта эди.

Шу сабабдан ушбу йиллик
дан, кук масса косимни етмиш
лирилиш технологиями талаб

Тадгидат марсади. Күймөдүнүн
камуакы 1, КГУРДУ-0612, КГУРДУ
0496 навларынн түрзөүгүн ва
шүрлөнгөн ерларга үшүм ва
пивоосланшыны үргөтшө.

Тадгидат бадифарм. Тагди-
ротынн марсадидан камб
шыган кода күймөдүн бади-
фарм белгиледи.

• Күймө навларн түрзөүгүн
зоналарга үргөтшөтүнн үшү-
ваншыны үргөтшө;

• Күймө навларынн шүрлөнгөн
ерларга үшүм ва пивоосла-
ншыны үргөтшө.

• Күймө навларынн түрзөү-
гүн ва шүр ерларга бера-
диган күйк масса кесилдер-
лешыны үргөтшө.

Тадгидаттынн шешт анж-
шын. Нам бар күймөдүнн
КГУРДУ-0612, КГУРДУ-0496 нав-
ларыннн сүрдүкө вижюатн
ынн шүр ва түрзөүгүн
зоналарга үшөшө ва пи-
воосланшыны үргөтшө.

Тадгигдэт объект. Үргэлжлэн
үзүүн тадгигдэт объект шүүвэлд
хүмүүжилтэй мэдээллийг өгөх
22 шүүвэл хэргийн 1, КГУ-0612,
КГУ-0496 хоёр нэвтрэн
тангасан олдсон.

Тадгигдэт нэвтрэн олдсон
мэдээллийг ба ордонд олдсон
Тадгигдэт дараахдаа хүмүүж, нэв
трэн нэвтрэн олдсон ба шүүвэл
зөвлөлдөх үеийн ба нэвтрэн
олдсон үргэлжлэн. Бүрэлд
хүмүүжилтэй хэргийн 1, КГУ-
0612, КГУ-0496 хоёр нэвтрэн
тангасан олдсон, үргэлжлэн бүр
нэвтрэн хүмүүжилтэй ордон
үргэлжлэн бүрэн, нэвтрэн үргэлжлэн,
бүрэлд ордон, хүмүүжилтэй хоёр
нэвтрэн хоёр хүмүүжилтэй хоёр
нэвтрэн олдсон, бүр хүмүүжилтэй
нэвтрэн ба ордонд үргэлжлэн
нэвтрэн олдсон нэвтрэн
нэвтрэн нэвтрэн олдсон
нэвтрэн. Үргэлжлэн нэвтрэн
нэвтрэн олдсон 1 нэвтрэн
нэвтрэн олдсон, хүмүүжилтэй

бүлгүүр, баргелд сонин, бү-
лүүрүүг үзүүлсэн, вегетация
доорынгийн тусга бүлүүр
хэсэг күйрээтгилээр хамт
дан бүрэнмадиган баянз нав
ларга шибатаг аэриарин да
нахсада юуерк күйрээтгилээр
ни талд үлүүр мавуу бүл
ди. Шуу сабадан үндү мавуу
дан ошун үзүн экин табвн
үлүүрди. Ошнган натигаа-
ларга күйр күйр мавуу
шмээрэн үлүүр бичон шн-
лов берин аргагн юуерк
көөр ошун үлүүр экин.

Битүүрүв малажавий шмүүн
тузүүлүн ба кэжн. Битүү-
рүв малажавий шн 56 бег-
дан мбарат бүлүүр, күйрн,
3 тэ боб, күйрн, фойдолошн-
ган 18 тэ аргагн үлүүр
дан мбарат. Шууда 5 тэ
хадвал кэтирнган.

I. Адабиётлар шарҳи.

11. Африка кўноғи ўсимлиги
-нинг келиб чиқиши ва тарқиши.
Ўзбекистон Республикаси сўзо-
решадиган ерларида шундай
кўсалмик экинларнинг сўзо-
риши учун сув таъминини
қўзғатишда, шунинг билан
олган қолда кўсалмик ўсим-
ликларни орасида сув таъмин-
ишга асосли ўсимликларни
экин ўстириши дарҳол муам-
мо кўзга тушибди. Шундай
кўсалмик экинлар орасида
вегетация даври давомида
суви кам талаб қилинган
маҳсул тутилган қолда бу
тотқилда ош борган ўсим-
ликлардан бири Африка
кўноғидир.

Африка кўноғи ҳақида бу
данга тотқилда шундай
ош борилган. Бу ўсимлик ҳа-
қида ўтказилган тотқилда
қўзилганлардан иборат. Аве-
тралда Африка кўноғининг
қолда ва намуна қолда

шындығы, қандай құрылым
тағалағанда жолаушылар
К.М. Нудуев құрылым шындығы
Австралияда шындығын шындығы
бүлкіт ұшына қарапатын
табыртын ұрғаны, фазалар
бүлкіт М.Е. Heath табыртын
ашы барды. Қыргызстанда бұ
шындығын дән қосымдар шындығы
үзетінде табыртын С.В. Девлар-
табыртын ашы барды. Ұзбекис-
танда Африка құрылым шындығы
шындығын дән ба құрылым қосым-
дар шындығы А.И. Кибакка
ба бабыртын ашыртын шындығы
бардылар.

Табыртын бұтқозымдарын ма-
сағ қызылға республика-
шындығы қан сүзетіндігінен
ертеңде шындығы ұзетіндігінен
ған қан қызылға, қан-
ларын, табыртын ашы, қосым
қосымдарына шындығы ба
шындығын табыртын табыртын
шындығын мабыртын.

Африка құрылым дән шындығы
шыртын бабыртын қызылға.

Маккожауқори ұшымшы ұзбе-
кистонда 2500 йылдан бери маъ-
лум бўлса, Африка кўноғи шун-
жада узун янги ўшымши м-
собланиди.

Африка кўноғи ўшымши шунинг
тарқалган жойи Pennisetum
africanum (L) K Schum - шарбий
Африка. Ҳақини замоналардан
бери бу экин Африка ва
Жануби-шарбий Осиёнинг
кўрсаткич зонасида шунинг
озун-овдат экин сифатида
экинлади. Кейинчалик у
Киндустон, Инди, Австралида
ем-қашак ўшымши сифати-
да еттирилиб бондирилган.

Африка кўноғи донидан дон
шунинг кўрсаткичи фойдалан-
иладми, янги массада эки
бараниларга ем-қашак
узун фойдаланилади.

Ўзбекистон тарбияшми шунинг
институт (1980-1981) ўтказил-
ган дастлабки тажрибалар-
да қанчалар дўстлигини шунинг
Вероятлиги (Москва) тақдим

Этот Африка күнөзүмүз 10та
нави ашардан үткөзүлдү. Үр-
ганмактаган навлар өмөсү
өтүкөшк болон аярамыс турады.
Томкою ашарымыз ашары-
лагыган тилек буз туура-
ларды 2007-2008 жылдарда
Африка күнөзүмүз 24та
нав мамуналары уетида
татарыба күзөтмөш мшлары
өмө боршуду бу навлар
6та мамуналар үрүтүшк
мамуналары уетида татары-
ба күзөтмөш мшлары өмө
боршуду 6та мамуналар
үрүтүшк мамуналары,
4та мамуна ШКАЗАН ва
14та мамуна ШКАРРА дон
келтирилган. Үткөзүлгөн тата-
лыбаны ашарыдан болуб
50% гүлөтүшк назаратдан
үткөшк туурады. Үткөшк
вармантан 10тадан үшүшк
ми үрүтүшк дон фойдала-
шуду. Үшүшк үшүшк
өдүн бадышк үрүтүшк.
ва үрүтүшк тарозига тартиб

Бир гайтармь күйк массам
огирмизми үлөб, кейин ошн-
ган күйк массам күймөтүб,
1 гектардан түпкүр масса
огирмизми ошнраанди.
Коммуналар үшөб шүткөндөн
сүйнө шккө мартта күйтүрүшүмө,
2 мартта күйдө көпкүр шүткөндү.
Бир шккө мартта сүйтүрүшү шү-
ткөрдө шөб берилеанди. Фосфор-
м бир шккө мартта сүйтүрүшү (60 кг/га)
күйдө кайткөрдөн ошнн, азотм
сүйтүрүшү эсэ (130 кг/га) сүйтүрү-
шү ошнн берилеанди.

5-6 см қуыршиққа экиладу.
қоспаганда күк масса бүй-
тима 50-500 ч/га, сүйсөтпел-
ган майдонларда 300-1000 ч/
га, дан бүйтима 11-40 ч/га
тенг. Ўзбекистан Ғарпий-
моск институтыда Африка
бүйсөтпелі Ўзбекистан шарон
тида җетирим табиғат
шуба шубаган. Шуба ба
бүйсөтпелі шубаган бүйт
и җуш мамакатимиз шуб
падуқимиз шубаган җуш
Ғарпий-москдан бүйт
паду. Шуба Ғарпий-моск
бүйтима 20 млн гектарга экиб
парваримиз шубаган. Шуба
биология кучсөтпелідан
бүйт күйсөтпелі ба шуб
га шубаган шубаган. Күйсөтпелі
ННВС таи мамакатдан тан-
лаб олинган күйсөтпелі-0612 ма-
мумаси кучсөтпелі шубаган
экин майдонларда 700-800,
урта даражаси шубаган
ерлерда эса 400-500 ч/га
аши масса аши шубаган

тими биради. Маммакатилимиз-
нинг шурланган экин май-
данлари ва тарватимликка
асосланган фермер кўжасик-
лари узун табелия этикади.
Ушбу ўсимликни такрорий
экин сифатида (кузги бугдой
етиштирилган майдонларда)
байдаракими мулкни. Африка
кўногининг „заманки-1“ номи
якка танлаш нуфузи билан,
маммакатилимиз селекционер-
лари томонидан яратилган.
„заманки-1“ номининг му-
нузи биологик куесулатла-
ридан бири унинг эрта пи-
шарлишиданди. Ушбу ўсим-
ликнинг вегетация даври
90-110 кунни ташкил этади.
Ушундан „заманки-1“
номидан олми узун экин
га табелия этики мулкни.
Ушундан бири заманки-1
номи такрорий экин сифатида
кузги бугдой номи-
дан кетми экин мулкни.
Бундан келатди кўшим.

га кар гектар экин майдо-
нидан кучганг шурланган
экин майдонларига 600-650,
ўрта даражадаги экин май-
донларига эса 350-400 г/га
гулчи масса ошми чикони
атиши беради.

Африка нунози турларининг
калласи бир тирик бўлиб,
улар озми-сорт ва текни-
кавий ва озми гулчи ўати-
нилади. Ёввойи турларининг
бегона ўт сиратида Афри-
ка ва Осиё елмитадорини
да узратиши мумкин.

Шидиз тизими - папул, экин
пироксангон, туррожа онга-
гага кучушмака жиро бо-
ради. Поясининг баландлиги
кава, туеланимадиган агро-
техникага ботми вада
0,5 м - 2,5 м гага бўлади
баргари оддий, барг пиле-
тинкалари кенг, шун бат-
лаши бирин топилган.

Битта ўсимликда баргари со-
ни 10-25 ва унда кал хўн-

ноз бўлади. Турғушлик
узунлик 15-60 см, кўлак.
Биологик қусушматлари. Эро-
пат талаби - юзери ва бу
кўрсаткич бўйича макко-
хўкори ва тариндан четун
лик милоди. Ўрғилари
12-13°C, айрили навбариди
15-20°C кароратди кўтарини
башкайдди. Майсолори нисба
муддатини собулар, -2°C
да нобуд бўлади. Ўзини
меърида ҳам нивохлани
ми 30-35°C да ўтайдди. Тул-
лаи пайтида минимал
карорат 10-20°C, пинини-
да 15-16°C.

Калик талаби - бўноз
Ўзбекистон шароитида
катта миқомията эга ўсим-
лик. У кўрсаткич, нисба ва
шиъра пидани ўсимлик.
Транспирация коэффициентини
150-200. У ёрузсева, нисба
кун ўсимликни кимобланадди.
Турро талабига кўра унга
турро талабдан элос.

ЭТХӨЗШЛЭГЭН ТАСРЫНБАЛАГ НАТИВАСИ.

1.2 - 2 хаягдал

№	Нүүрсжүүл санг шүүж санг тэн	Эрүүлжүүл санг тэн	Сана				Күн		Сүүн санг	Сүүн санг санг	Сарг санг тэн	Сүүн санг санг	Сүүн санг санг
			18	25	22	25	58	61					
1	30	1	18	25	22	25	58	61	172,9	26,7	9,0	191,7	50,8
		2	17	17	18	21	23	26	181,4	23,6	8,0	227,7	47,3
												419,1	98,1
2	90	1	18	25	23	22	59	63	172,7	26,0	8,8	195,5	49,9
		2	17	17	22	25	25	28	181,1	23,1	7,8	235,7	47,8
												431,2	97,7
3	100	1	18	25	27	29	60	65	163,6	25,5	8,7	230,7	58,8
		2	17	17	25	29			174,9	21,8	7,6	237,5	53,2
												464,9	112,0
4	110	1	18	25	25	30	61	66	169,8	24,6	8,7	180,7	48,7
		2	17	17	23	2			170,5	21,5	7,5	176,2	44,1
												356,6	92,8

13. Африка кўнози космополит-
лига экин шайларининг тавари.
Дородортовнатан республикада
кўноз ер шўрини қолмай тируб-
ти экин сифатида оқуда ам-
шати бўлганда ушун олин-
лар бу экинни қузун йўналиб
бармадлар. Зуммадан тошбу
нинг муқим фикралида йўна-
та шўреланган ерларда кўноз
экинни, унинг ҳатида таварн-
балай олиб баринишарда. Кў-
нозини қашани 1 нави
апрелнинг биринчи ва екани-
ни йн қунишда таварн қоли,
найдга жинганда шайлардан
қоли қоли олинган таварн
ба аралаш олинган.

Кўноздан таварн қоли олин-
гун унга маббу йтлин-
ганини танлаш муқим ки-
соблашарди. Таварнбада то-
за музгар, қузун бўғдай
баларни бўғдай, қўқ муқим
қоли экинлар йтлинган
сифатида йўналишди. Тавар-
нида нақиласида кўноз

узун энг экин утешинда
узун бунда, тоза шудор
экинни амиланди. Мадан
ни утешор тоза тозонини
бар саткинини шаклини
ни ва тубок узунини
тавбир диланди.

Ўзбекистонда кейноқини
КГУДУ-0612 ва КГУДУ-0496
нави 20 минг майдонда
жиланди. Мабун шудор
ларда экинни кук мавла
ни 3-5 марта уриб олиш
мулкни.

КГУДУ-0612 нави ўртин
1 гектар ерга 3-12 кг соф
ланго, 550-750 минг дон
ўртин туб санини тани
ни диланди.

Масино И.В. ўз тажриба
ларидан келиб чиқиб ўқин
дашга мабулат беранди,
ани мавлорни бакаам
да уларни қолқини
нежадан утешини узун бака
ланго, уларни потенциал
янада кутур мавлан бўла

дээрхэд дон дугуй эхил -
ханд бичгээрх ялга 60-80
мм-г тун үсвэлх эхлэгдн.
Наст буйлм тэгшээр новлох
дэлгэрэх үлхб эхлэгдн
хүнох канг гатарлаб, гатар
оравынш 90 см үлхб
көл эхлмш мушкш. Канг
гатарлм үлхб эхлгэндэ
гэл бичг гестарига үсвэлх
сөнө гатаригдэл хүрэгдн
ган мэдгэрдэ буйлмш хс-
рэл.

Козирдэ буй үсвэлхн
гатарлаб, гатар оролмш
60-70 см, үрүгээр оролмш
15-20 см үлхб эхлмш канг
таргэлгэн. Эхлмш хүрүлмш
4-5 см, мөлш оролмш кабо
шароолгдэ, өлхмш тунгэр
гардэ 8-8 см.

Күнох гандай мөдсэгдэр-
дэ эхлгэнмшгэ гараб,
өдэт өлм фосфор мэдгэрл-
мш хүноайтүрмш өлм кол-
майтүрмш мөдм. Агар
күнох дон дугуй өлмгөн буй-

ногайлар билан бирга улар
устунда кенгайтканын шундан
олмо бареларда.

Бул үз таариданлыгы кенгайт-
канын во шундан келетин
дүйнөн - африка дүйнөнүн үстү-
дө олмо барелар.

Козунда үз үстү таариданлыгы
олмо келетин таариданлыгы ноб ол-
носу шундан келетин олмо келетин
кайтканы африка дүйнөнүн
каракалпак 1 нобун УКБА дөн
келетин шундан келетин шундан
дөн кенгайтканын үстү биле
аратканын, Давид ноб олмо
каракалпак келетин олмо
шундан келетин олмо дөн тааридан-
лыгы. Бу нобун үстү олмо
келетин олмо үстү, олмо
дөн, олмо, олмо
об-жаво шундан келетин, олмо
шундан олмо шундан олмо
шундан. Бу ноб олмо олмо
шундан олмо олмо олмо
шундан, олмо олмо олмо
шундан олмо олмо олмо олмо
шундан олмо олмо олмо олмо
шундан олмо олмо олмо олмо

ган, калда кел шурпочган
майдонлар, дудукон ва
Тошкент вилоятларида экин
хонгайттерилган тажриба
олиб борилмогда.

Ушбу баёндамиз 205-210
с.с, доннинг пилли вегета-
ция даври 90 кун, кук мас-
са дун тилани тирис даври
55-60 кун. Кашани + навни
хат ил шуддатлари (бакар-
да ва ёзи тажрибий экин
сифатида кунин заман экин-
лари тилан олинганда ке-
йин) ва хат ил кукат дун
селе долин мизор экин, сел-
нов широчи йтказилди.

Новни ўзбекистон Республика,
селект бакар кўрзоликлик
шунга оидларининг тарвашилик
фермер кўраликлари ани
озура ва селе билан тоь-
линган маъсадада экин
селект.

Кашани + новни келтири
тири агротехника шун-
носеле экин тажриба-
дан бошланади.

камушки 1 навиye ушмига тавсе
либа омиб бармаганда ушмига
булуи моддоасини таркиби
кан урганиб келинми.

бакарни жими муздатмида
јисимекекларни кук масеала
јрмиб омиганда, јисув даврия
ни ва јрмишкан буймига
протени шиздари бир-бирин-
дан сезилари равишда фарз
килади.

Синдроме Виоатмида кукмиз
шуйреанган майданга етими
термиганда африка кунози
келти кунуи масеали таркии
бедоги протени тавсекии би-
соти шуйреанган майданми
га етими термиганга килеба
тан кунуи фарсеи тодари
буйде, азотмиз жактими
моддосор киле ва озуте-
дари ели жактими куй-
мига етими фарз келти-
ми.

зүйн шүүдэлтэй бүтэцтэй 1-р
 хэсэгээр элч эхлүүлж шүү-
 дорч.

21-хугацаа

Зүйл дөрвөл	зүйн шүү- дэлтэй т/р		зүйн шүү- дэлтэй, т/р		элч эхлүүл- ж шүүдэл т/р		
	1-үйн	2-үйн	1-үйн	2-үйн	1-үйн	2-үйн	осол
Удвалтай шүүдэлтэй элч эхлүүлж шүүдэл тэй станцанд, элч эхлүүлж шүүдэл.							
1 Рубанан	46,88	54,14	8,76	11,92	14103	18833	329372
2 Гуулан	42,81	-	9,42	-	15260	-	152604
3 Оуф түүн	38,87	-	10,48	-	18672	-	186722
Синдэрэ Вилатидэ, элч эхлүүлж шүүдэл.							
4 Гуулан	39,69	11,85	10,48	3,39	16977	57240	221016
Удвалтай шүүдэлтэй элч эхлүүлж шүүдэл тэй станцанд, элч эхлүүлж шүүдэл.							
5 Рубанан	65,37	-	11,67	-	18856	-	188563

Эрхэнд хөгжүүлж хөгжүүлж 1-р
 бүлэгт харгалзан фермер хөгжүүлж
 гарч орохтой ба тахиртэй эхлүүлж
 эхлүүлж, хөгжүүлж, орох ба эхлүүлж
 дахь бүлэгт эхлүүлж шүүдэл
 тэй шүүдэл.

2.2. Африка кўноғини ятти- нми технологияси.

Амаллаб экинлардаги ўрми.
Африка кўноғи ўтмиларда
экинларга талоқонлими
кам ўсимлик ўси бундай
данда бундай неча бор (ёш)
ўстериши мумкин. Бундай
дандаги Африка кўноғи
уч шундан ортиқ сунуқкаси
экинларга қосимдорлими қа-
мади.

Турпани шунан. Кўноғи жи-
лаган далада кўноғи
пунда бундан 28-32 см
кўноғи шунан ўсим-
ди. Ўтлар ва ўтлар - ботлар тур-
пани далада кўноғи кў-
нунини зундан шунан ва
қанини юза ёки кўноғи қоси-
лам қанини қараб белгила-
нади.

Ўзиман. Кўноғи қосими бундан
турпанидан кўноғи шунан
шунан қанини ўсимлиги.
Ўзиман кўноғи қанини да-
ладада кўноғи, кўноғи, экин дала-

лар, сайра ва башқа мадани
ўзгариш солинади.

Ташкилотларда кўра гектарига
15-25 т. тирекан гунь солинган
да қосилдорлик 1,5-2 баравар
олиганлигини кўрсатади.

Озмиантирмида 120-130 кг
азот берилганда мадоратга
нисбатан қосилдорлик 2ккн ба
қоар олиган.

Мадорат ўзгариши солин
ибори найси мадоратда ўз
тирканлиги, мадани тез
пишарлиги, тирекан ушун
дорлиги ва башқа амали
га боғлиқ қолди белгилади.
Келмиш, ўртақлик навларга
100-200 кг/га азот, 100 фосфор,
50-60 кг калий солинади. Азот
ли ўзгариш суь қоврида озми
антирми афатида, фосфор,
калий ўзгариш, гунь билан
ерни қайдаи олдидан солин
нади. Дон гунь қилган май
данларда гектарига 40-50 кг
фосфор ўзгариш озмианти
рми афатида солинлигини

ни тездантиради, маълуми
ўзунлари 50-80 т/га соми
мулкани.

Ўрунни экинга тайёрлаш.
Кўноқ йезилганини мушвакани
те павт. мушвакани учун ўрунлар
новакларда содраниб экинлардан
2-3 зорфа оғдин тозаланиб
кўнмади. Тиним даврили
бўлган учун ўрунлар қарорат
20°с иссиқ сувда 1-4 минут
ишитилди. Ва кўнмага фф-
тобда 4-5 кун турутилди.
Бу учун мушваканини 6-10%
га оширади.

Ўрунни экинга тайёрлаш.
му қабл мушваканида амб бо-
пилди.

Экин мушвакани. Кўноқ ўрун-
лар, тулқонларни 5-6 сс му-
шваканида, қарорат 15-16°с
га етганда экин болмади.
Бундан қолган майсалар
қиймасе мушваканида. Ўрун-
лар қарорат, саву тулқонлар-
да экин, мушваканида замбура
қарорат қарорат қарорат қарорат

га ошб хеладн. Дарогаатоме-
тон республикаси, Сундари ба
Тошкент Вилоятларида дон ва
селектузи асосан дон ва
навларнинг оғирлиги шкин-
ли аралаш, оғирлиги йузузи
бўлган навларнинг оғирлиги
биринчи аралаш оғирлиги тав-
сия қилинади.

Жели шайри. Эрта баҳарда
дон улуи экинларида бул тек-
тарга 10-15 кг йузуз соф-
ламода. Селектузи асосан на-
са улуи экин шайри аши-
лимода ва бул тектарга
20-30 кг, ёппасига экинга
60-80 кг экинмода.

Жели усуллари. Дозларида
кунон қаторлар, қатор ара-
лари 60-70 см, йузулар
арали 15-20 см қилиб экин
кени тарқатилган.

Жели турларини: 5-6 см,
наса улуи кава шайрида,
енгли тулқонларида 7-8 см.

Тулқон қаторлари бул тектарга
60-160 смнинг тулқонлари йузура

дн. ва у навга, үзүт хамга,
байсан мажардаг эхэл хан ший
халдаг нам билэн тавилан,
ганемгээ бозоо.

Эхэн парварилан. Гэвч ора
ларина шийдэн. Бэгэна үт-
сарны тоготом, тунгродор-
ны могоу озиурагшан раян-
шын эрдэсэн, нэвчэн сар-
лан, мэдэг тэгдүүлэн, ачим
ривожалалланы тавилан
үзүн гэвч ораар үзүв
даврыг а март үзүгү-
баян гүннэдн 1-2 март
та үеелэн тавга тунгоч
тартимб хотон гүннэдн.

Күнөө майсаларо кайтисын
дэглэдэн 15-20 хүндэ сохон
ривожалалда, могоу үзүн
8-10 ои хүндэ тэг-тэг
кутубууна шийн, бэгэна
үтларны тог гүннэдн. Үеел
лэн тавга тунгоч тартим,
үеелэн озиурагшан ва
хэвэ раян шийн ачим мэдэг,
леккларан мэдэгдэн шийн
бүлүүн тэгдүүлэн, бүлүү

оромшиши маркази рағиб, ётиб
болмиша қишлоқликмиши оши
нади.

Сўзориш. Ўзбекистон шароити
да нав-ва тўнроқ қилиши
шароитида бозори қорда
1-2 марта қол тўнлайдиқан
сўзоришлар, ўтқозилди. Сўзот
сўвар ер тозаликта эрин қой
қилиши қайдиқорда қол
тўнлайдиқан сўзоришларми
ўтқозилди қол бўлади.

Ўзбекистоннинг қилмишлар ери
қилди қилмиш сўзориш ўт-
қозилди қилмиш ва ўтқозил-
миш қилди, бўлди шароит
да бозори эрин қилмиш бўлади.
Тозилмиш қилди, олмишлар
ёқилмиш қилмиш қил бўлди
қилмиш, эқилмиш қилди
қилмиш қилмиш қилмиш қил
қилмиш.

Бозори ўтқозилди қилмиш қилмиш.
Бозори ўтқозилди қилмиш қил-
миш, қилмиш қилмиш қилмиш,
қилмиш, қилмиш, қилмиш,
қилмиш қилмиш қилмиш. Бозори-

лабхи 30-40 хүн хүмүүс сөхөн
үсэдн, өөрөөр хүн бөгөөд
үтгэл үсгээрээ согоо бүтээх
мүсэл. Бөгөөд үтгэл үсгээр
бүрэнгэ хүтүүлэх 10-15 см,
хөдөлгөөн 8-10 см хүртэл
хүнд үтгэл үсгээр. Бөгөөд үт-
гэл үсгээрээ хүмүүс хүмүүс
хөдөлгөөн хөдөлгөөн хөдөлгөөн
дн.

Хөдөлгөөн үсгээр. Дөн
хүнд үсгээр өхн хүн хүн
фазсда, хүн хүн хүн,
хүнд үсгээр хүн хүн
бүтээх үсгээр үсгээр.

милга таварш өмладг. Энэ
 тодорш хосол шавданхи үзэлтэр
 №(90) Р(60) К(30) берилган вариант
 дан олноади. Үшбү үсэмлек
 бүрээргэмек ба шёрёо кедам-
 ни бүлганг үзүн күрээртмек
 күп бүлгандан малмакатар
 бу экинго эртдөр күлпайлар-
 да.

Ургушынг үшбү шёрш гар-
 жосол ба харилцуй күлат рашн-
 шин

Бүлгөншынг дан үзүн 4 км
 шёр ба үсэмлек рашншн-
 да өмладг. Африка күнови-
 шинг үшүвганмгн пост бүл-
 ганмгн үзүн үш өшшндан
 өдгн ортобда бшр күн бүз-
 диршладг ба бштра үзга
 шккштадан үрүг талмлаанади.

31-жадвал

	Экин шёрш (доно)	Үшбү күлгдан үсэмлек сони/доно)	%	Үзүв доври өм пидг сэдгашн рөгшн үсэм сони/доно/өг	%
Дон үзүн					91,0
1	80.000	76.3	91.4	73,1	91,0
2	90.000	82.6	91,5	82.2	91,0
3	100.000	91.5	91,7	91,0	91,3
4	110.000	102.6	92.0	100,1	91,4

Ушиб шортан майсалаф түмүз
майсалалары фазасында амиди-
нади. Дон узун экиш, 90 мм
доно сарфаланган узундан
73,6 ммг доно узуну ушиб ги-
рдиб майса космилди, ёки
91,4% узунлар майсалади.
Ушуб даври омирида зарурий
күзгөлөр соми кесоб-
ланиб, 73,1 ммг доно үсүмүк сар-
ланиб болди. Ёки үсүмүк-
кени сарланиши даражаси
91,0% ни тапкыл болди. 90
ммг доно сарфаланган узун
дан кекенин вариантдан
82,6 ммг доно узуну ушиб
амиди майса космилди.
ёки 91,5% узунлар майсала-
ди. Ушуб даври омирида за-
рурий күзгөлөр соми кесоб-
ланиб, 82,2 ммг доно үсүмүк
сарланиб болди. Ушуб-
кенин сарланиши дара-
жаси 91,0% тапкыл болди.
Биринчи ва кекенин вари-
антларда ушуб даври омирида
сарланиб болган үсүмүк

сонинда фолгудан кысасы
71,2 мың тонна макулатура болду.
100 мың тонна аялданган
үзүздөн ушунча барганда
91,5 мың тонна үзүз ушунча
кысык майса касык болду
эки 91,7% үзүзгө майсаланды.
91. Үзүз дагы ошол
жарыктуу кысаттар асы
кысасын, 91,0 мың тонна
үзүзгө кысык болду
эки үзүзгө кысык болду
дагы кысык 91,3% кысык
болду. 110 мың тонна аялданган
үзүздөн 100,6 мың тонна
үзүз ушунча болду 92%.
үзүзгө майсаланды. Үзүз
дагы ошол жарыктуу
кысаттар асы кысасын,
100,1 мың тонна үзүзгө
кысык болду, үзүзгө
кысык болду дагы кысык
болду 91,4% кысык болду.
үзүзгө кысык болду ошол
болду үзүзгө кысык болду
кысык 0,3-0,6% га кысык
болду кан болду.

Ассийн нэгдсэн нүважлын
 нивохолоншигчид эхний шэр-
 гаргагчид тавьцны.

Нүважлын бүр тунгд бүр
 нэгтэ нэг нивохолоншигчид, ба
 нүваж шарагддаг эхний
 агротехникийг багца, нэг-
 лэн нүваж кошиг нийлб
 рон кошиг багцад. Албата
 ассийн нэгдсэн нивохолоншигчид
 нүважга мисбатан ён нэг-
 лэн нүважгагчид шийж-
 нэг бүлэгд. Бү нэг шийж
 тажирбагчид хууцатал нэг
 да. Нүважгагчид ассийн нүваж-
 шийг мунун нүважгагчид бү-
 гдэлд тажирбагчид нийл-
 гдсэн берил нэгдэ.

3.2-жагвал

	Эхний шүүдэг дөр	Ассийн нүваж		Ассийн нүважгагчид	
		Угцныг (мм)	Огцныг гн (гн)	дөхсөн (коодгн)	дөн богд
		Дөн угц			
1	80 мм дөн	30.0	39,6	1159,4	22,7
2	90 мм дөн	34,4	49,8	1281,2	23,6
3	100 мм дөн	32,2	58,4	1322,0	27,8
4	110 мм дөн	30,8	55.0	1398,4	27.0

3.2. Күйнөүшүнүз күйк масса көсүлдөрүнүн

Күйнөүшүнүз күйк масса көсүл-
дөрүнүнүн ички ишине маб
лулот аарыда ошб барында
үткөздүлгөн тажрибада ТКАРДА
дан ошб көсүлгөн 8 та нав
намунасынн 2007 ишине маб
лулотор аарыда күйсөтүндү;
бундан тажриба 2008 ишине
ТКАРДА дан ошб көсүлгөн 172
яна нав намунасын кан ошб
тажриба ошб күйсөтүндү, күйк
масса үетинде тажриба үсүн
ишине 50% туулам фазасы
даврине ошб барында. Таж-
рибада үсүнүшүнүн бүйүн,
үрүмдө тайыр бүйүнү күйк,
күйк масса, күйк масса
күйкө күйсөтүндү. Күйсөтүндө
дан маалымат наваринин
дан энн бүйүн наот күйсөт-
үнн К-1 дд 193,5 сиза тенн
бүйгөн бүйсө, энн бакаанд
К-6 дд 234 сиза тошкун
отдн. ТКАРДА дан келтирилгөн
нав намуналары энн наот

намуналарига энг тез Судан
Рор I 66 кунда тайёр бўлган,
60 энг кел Судан Рор III 76 кун-
ми тахмин этди. ЗКАРДА дан
келтирилган нав намуналари
энг тез Rāj 171. 60 Rāj Рор да
74 кунда тайёр бўлган, энг
кел I P 13151 94 кунда тайёр
бўлганини кўрсатиш мумкин.
Бу нав намуналарини ўзaro
солиштириб курадикда бўлса,
энг тез урмга мақалли
нав K-1, энг кел ЗКАРДА дан
келтирилган I P 13151 келган.

Кўк масса касалдорлиги:
2007 йилда мақалли нав
намуналарида энг оаст кўр-
сатили K-3 да 15,4 ч/га га
тене, энг юкори K-6 да
469,5 ч/га тене бўлганини
кўрсатди. ЗКАРДА дан келтирил-
ган нав намуналарида энг
оаст кўрсатилган Судан Рор I
да 194,8 ч/га га тене, энг
юкори кўрсатилган Судан Рор III
да 464,7 ч/га ми тахмин этди.

Африка сүнозунунда кичи шаарлар ко-
суму үзүн үйрөтүлгөн тажрибелер.
(2019-ж)

3.3 - жагдай.

№	Элимиң номи	Келтирилген заттын номи	Бүйүм (см)	Эрине зат бүйүм бүйүм	Кичи шаарлар бүйүмү			Элимиң шаары
					2019 (башта)	2019 (аякта)	Эрине	
1	Sudan Pop III.	ZKAPDA	251,1	83	313,8	270,5	292,2	84,3
2	Sudan Pop III.	ZKBA	228,4	76	464,7	388,7	426,7	99,1
3	Sudan Pop I	ZKBA	203,4	66	194,8	212,8	203,8	60,3
4	K-1	ЭЗБ. Рес	193,5	58	348,1	307,7	324,9	82,0
5	K-3	ЭЗБ. Рес	193,8	61	151,7	206	178,9	40,9
6	K-6	ЭЗБ. Рес.	234	66	469,5	457,7	463,6	110,8
7	Guinian 4	ZKAPDA	220,7	80	276,5	339,3	307,5	82,6
8	Proj 171	ZKAPDA	197,5	74	289,4	40,1	345,2	94,6
9	IP3616	ZKAPDA	233,6	86	384,7	-	384,7	82,8
10	Bush Pop BR-2 L/R	ZKAPDA	126,6	93	-	305,7	305,7	87,8

ШКАРДАГАН КЕЛТИРМЭГЭН НАВ НА-
МУНАСИДА ЭСЭ НАЭТ ХҮҮРСАТГИЙН
СЭЛЭГЭН-4 дг 27,4 ч/га тэнг, энг
юогорч хуурагч ИР 13151 дг 58,4
ч/га буйганын хуурагч. Шуу бичиг
бурга бу нав намунаарини
бүдэгэ солш түрэгдигэн бүр-
сак, энг наэт хуурагч мө-
калшй нав х-1 дг энг юогорч
хуурагч ШКАРДАГАН КЕЛТИРМЭ-
ГАН ИР 13150 нав намунасида
кузотигэн. Шуу бичиг бур-
га хуурагч мөсөсө кэсэгдэг-
сэгэн хуурагч түрэгдигэн
бүрсак, мөсөсө нав
намунаарини энг наэт
көсөгдөгч х-3 дг 42,9 ч/га
энг юогорч көсөгдөгч х-6
дг 110,8 ч/га тэнг буй-
сак. ШКАРДАГАН КЕЛТИРМЭ-
ГАН НАВ НАМУНААРАЙН ДЭ
ЭНГ НАЭТ ХУУРАГЧИЙН ИР
13150 дг 53,6 ч/га ба энг юогор-
ч хуурагч ИР 13150 дг
139,0 ч/га буйганын шүү-
рэгч. Шуу бичиг кэсэг
сэгэн кэсэг нав наму-
наарини энг наэт хуурагч.

к-3 мабодилеи нов наву-
касига ва энг тоғори кун-
сатми ИКАРДА дан калти-
рилган IP 13150 нов наву-
касига кузатилди, каттава
роғми ҳақбаи арзонае ку-
тми сулукми.

Коллекция орасига тез ми-
лир, кун масса, косо-
дорими тоғори булган
навар оваранил килди.
Ва шу билан бирга узор
келатки сохонами
низилими ётсотади.

эйн хайта үзсэн нэгдэл бү-
йм (172,4 - 199,2 см) эхний шү-
дэрлэлт бүлэгт орох бүлэг
ашигласны.

3. Дун ба хүйс малаа үзүүн
эжлэлд бэрх сэтгэл
шахмалын табийг хавь-
да үзүүлж түүн сөнн хүйс
бүлэгт баримтларда хүз-
тлүү, бэрх сэтгэл ердээ
80,4 - 111,0 см m^2 , хавьда 114,1 -
130,4 см m^2 нээ талхуу
ашиглан бүлэг, үзүүлэгдэн
хүйс хайта үзсэн баримт-
ларда бэрх сэтгэл үзүүл-
нэсбэлт хүйс бүлэгт ашиг-
ласны.

4. Дундгай бүлэгт үзүүл-
дээр 80 см-ийг дундгай үзүүл-
сэрхэлд бэрх баримт-
лар хүйс 104 см-ийг, 90 см-ийг
дундгай үзүүл сэрхэлд баримт-
ларда эх 106 см-ийг, 100
см-ийг дундгай үзүүл сэрхэл-
данд 107 см-ийг түүн
эжлэлд бүлэг, хүйс малаа
үзүүн шүдлэлт үзүүл-
дээр эхний нөхөрлөл бү-

Фойдаланишдан адобиётлар
нўسخаси.

1. Каримов И.А. Фермер кўска-
лекларини тайёрлашда тошкел
этили ва уларнинг ер май-
донларини оптималлаштириш
да қонуinquликка нисбатан
қара-тадбирлар тўғрисида
Ўзбекистон Республикаси қонун
курсатқичлари тўғрисида Тошкел-
дон И.

2. Hughes R.M. "Effect of Tem-
perature and Moisture Stress
on Germination and Seedling
Growth of Four Tropical Spe-
cies", Journal of the Australi-
an Institute of Agricultural
Science: 1977. No 45, 125 п.

3. Heath M. E. "Fodages"
Logman London, 1973 п. 43

4. Dasnappabney S.B, sit "The
Death of India: Raw
Materials", New Delhi 1986

5. Bogdan A.V. "Tropical Pas-
ture and Fodder Plants",
London, Logman. 1977. п. 89.

6. Кебека А.И. Дронов А.В,
Лосенко И.В, Белюченко

- 20, Крымшамширская А. В.
"Африканская просе - цен-
ная кормовая культура"
Ташкент. УзНИИЧНТЧ. 1982 г.
ст 6.
7. Абдураимов Б. "Одундабан
такрорий экинларни пар-
варинидам - Ўзбекистон
ошилот кўсалми, № 2
2002 й 5 чч.
8. Кибеква А. У. "ОК кўлот
етимтирими технологияси"
Ўзбекистон ошилот кўсалми
201, 2006 - № 7 - В: 40.
9. Атабаева К. Н. "Донли экин-
ларнинг биологияси ва
етимтирими технологияси"
- Ташкент 2009, 5 + 20 - 121
10. Ковтунов В. В., Горшечников
С. У., Костинев П. У., Шкрятева
Н. Г., Основные показатели
качества зерна Африканский
гость и их взаимосвязь -
2010; № 1 В-7
11. Белоглазов И. С., Бимов П. Р.,
Корнилов И. А., Лавренко И. В.
"Африканской просе -
перспективная кормовая"

кўштифта для Ўзбекистана.
Жеңресе-информация, Ўзбекистон
Тошкент 1982. 9с.

12. Массино Н.В, Бобоев Ф,
Массино А.И, Тодерич К. Аф-
рика қўноғининг энги нави,
ж. Ўзбекистон қишлоғи қўноғини-
ги, 2013, №5. 27-28с

13. Massino I, Massino A, Tode-
rich K, Boboyev F, Akizov K
Nutritional value of forage
biomass of sorghum and pearly
millet under dry climatic
condition of Uzbekistan // Inno-
vation for sustainability
and food security in arid
and semiarid lands/Samarqand,
2014, p 81

14. Бегдучева Т «Тупроқнинг
муҳратими динамикаси».
Ўзбекистон қишлоғи қўноғини-
ги. Тошкент, 2005, №5 9-10.

15. Каримов З.К, Корев Н.С. И
зерно и зеленая масса 1984.
№4 5-20-22

16. Камалов А.К. Қўноғининг қўқат
қосимдарлигида энги муҳадотла-
рининг таълими. Диссертация қонд

О'қ. наух. — Тошкент: SAHIZMIXI, 1989 —
S 12.

17. Абдулов Н. Кўнок мамуналарига
ўтказилган таърифда нахислар
Ўзбекистон эшилар кўнакши — Тош-
кент орд (3) 2009, — Б 18-19.

18. Абдурахмонов А "Кўнокшиз қон
қайда" — Ўзбекистон эшилар кўна-
ши 2006 — № 6 5 18.